

de oren van eenen steen Pot, zo dat die zak nergens aan de Pot kan raaken, voorts giedt men schoon waater daar in, tot dat die bedekt is, zetten dan die Pot, met wa- ter en zak, op het vier, laten het te zaa- men 10 uren zoetjes kooken, dat waater ten allen tyden met warmwaater, zo aan- vullende, dat de zak altoos zo bedekt blyft, dan wert die uytgenoomen, en in ander schoon lauw waater, ter deegen afge- spoelt, zo zal men het Zilver in die zak vinden, dat dan by malkander gesmoltén, zou 11 pen. sirka houden, het uytgekookte Kooper is dan in 't waater, dat men kan laten verwaasemen zo blyft in die Pot een stof, dat met Pot-as kan vergaart werden, dan heeft men het Kooper, en Zilver alle by.

Hoe nieuw gemaakt Zilverwerk schoon gemaakt wert het zy door Wynsteen Stark of Krank- waater.

EEn stuk Zilverwerk al in zyn volkoo- men Vorm gebrogt, en tot genoegén des Meesters gemaakt zynde, zo zet het schoon maaken; of witkooken aan 't zel- ve (voor de onkundige) nog wel een goet deel by, daarom is aan wel wit te kooken, ook nog al wát gelegen. Ik heb ondervon- den, dat een nieuw gemaakt stuk Zilver- werk, het best wil wit werden, als dat na
het

het eerste gloejen, als men het schoon maaken wil in Wynsteen, die voormaals al gebruykt is, wert afgekookt, dog die moet niet zo oudt zyn, dat het werk daar zwart in kookt, maar nog zo sterk, dat de Borax en andere vuiligheidt, daar door van 't Zilver werd afgenoomen, met dit afkookken zal men previnjeren, dat het werk, op die plaatsen daar het te zaa-men is gefoldeert, niet rood en kookt, dat andersints, dikwils gebeurt, zo het ten eersten in nieuwen Wynsteen gekookt wert.

Dus dan afgekookt zynde zo schuert men het over al wel schoon, met Zilverzandt, fyn gestamte puym of biksteen. En daar men, met geen doek of hand kan by koomen, moet een Spits houtje Kres, of een Steevige haaren borfel gebruykt werden, want hoe schoonder geschuert hoe eerder wit, al wat met figuren gegooten is, dat wil van naturen wel eens helder gekrest zyn, daar in teegendeel iets dat uit de hand gedreeven is geen Kressen kan verdraagen, alzo dat zyne nettigheidt daar door verliest. Het werk dan zo schoon gemaakt zynde, wert dat weeder gegloeit en in nieuwe Wynsteen gekookt en weer schoon geschuert als vooren, dog tot dit schuuren, houde ik fyn gemaalen puimsteen voor 't best. Schoon zynde spoelt het Zand daar wel af; droogt het met een doek af en bestrykt

strykt het met gebrande Wynsteen egual zwart (het zy met een borffel of veer) en zo weer in een lugtig vier gegloeit, dog wat voorzigtig, alzo die bestrykinge heftig doet gloejen, en het werk in 't vier zo heet niet doet schynen als 't inderdaat wel is, dan weer in dezelve Wynsteen gekookt, zo is 't ordinaar wit, dog niet wit zynde moet het nog eens, op de laaft gemelde manier, behandelt werden, zo dan nog van het opgestreeken zwart in de een ofte ander hoek wat was blyven zitten, dat kan met een zafte haaren borffel, en schoon waater, daar werden afgedaan.

En zo het Zilver zig dan nog met doffe of glansige plecken mogt vertoonen, dat kan met wat fyne puimsteen aan een zafte haaren borffel gedaan, en daar zoetjes meede overgeborfelt werden benoomen, (dog egual wit gekookt is het fraaift) wit zynde, zo spoelt men het wel af, in schoon waater waar in het wel eenige tyd mag blyven leggen, op dat het aanhangend zout en Wynsteen daar wat afrekt en moet gelet werden dat als 't werk van binnen hol is, en maar kleyne openingen kan hebben, tot het uitloopen van de daar in gekookte Wynsteen en zout, als by voorbeeld, Ooren, Voeten Armen Knoopen &c. dat die dan met een Soldeer-Pyp moet werden uitgeblasen, houdende die voor de openinge en blaasen het vogt en vuiligheidt daar zo uit, de uit-
koo-

koomende vuilnis telkens-afspoelende, toe dat daar niet anders als schoon waater uitkoomt, dan het geheel stik Zilverwerk wel afgespoelt voorts met een zafte linnen doek het waater afgedroogt, en boven wat geglommen houdtskoolen, te vollen gedroogt, zo zal het der helder uitzien, en een stuk werck al wat slegt gemaakt zynde, dog wel wit gekookt, zal in den eersten opslag zig heel wel vertoonen, zo dat, door dezen opschik, wel menig wanschepfel, voor goet deurgaat.

Tot het schoon of wit maaken van dat Zilverwerk, het welk van groote keur, of Zilver daar over 11 pen. is houdende te zaamen is gebrogt, wert meest krankwaater gebruykt, het welk koud en heet kan werden gebruykt, dog het gloejen, schuren en bestryken is het zelve, zo als voor gemelt is.

Verstaat hier voor krankwaater, starkwaater, dat door reegen waater zo slap is gemaakt, dat een droppel daar van aan de tong gehouden, men wel kan voelen dat het bydt, het werd geprepareert in een vaatje zo groot, als gedagt wert tot het werk noodig te zyn.

Het werk dan gegloeit, en weer kout geworden zynde wert in dit krankwaater gelegd, men laat het na gelegenheid 4. 6. 8. ja 12. uren daar in leggen, en het wert schoon, maar by haast moet men dat

in een Kooper Schaal heet maaken, en nog haastiger effen laten op kooken, maar dan is dat waater, in een reis ook bedorven, daar het in teegendeel, koud veele maalen kan werden gebruykt, en de moeiten van heet te maaken uitwind.

Wynsteen om Zilverwerk in te kooken en wit te doen werden, werd ordinaar geprepareert, van een deel roode Wynsteen en 2 delen zout, dog de Wynsteen moet fyn gestampt zyn (dit is ook myne gewoonte.)

Andere neemen het een en ander evenveel, of zoudt of Wynsteen wat minder of meerder, naar haar believen; ook wert daar wel wat aluin onder gedaan, zo als dat een iegelyk by ervarentheidt best neemt te bevinden.

Men doet dan zo veel schoonwaater in een rood, of geel Koopere Pan, of Keetel, als men oordeelt, dat het te kookene werk daar rykelyk in zal kunnen onder leggen, zo nu dit waater omtrent een ordinaare emmer vol is, zo doe ik daar een 1 pond van die gestamte Wynsteen, en 2 pond zoudt in, zo is dat sterk genoeg, en het kan met indoen van zout en Wynsteen, altoos wat werden versterkt, zo als 't met het indoen van waater kan werden verslapt, deze geprepareerde Wynsteen op 't vier aan het kooken zynde gebrogt, wert het werk koud zynde, daar ingelegt, latende dat daar ten elken reys omtrent een tweede
uur

war in kookten, zo nu het werk zo groot
 mogt zyn, dat het in die pan of keetel niet
 kost onder leggen, dan moet dat deel des
 werks het welk booven het waater uytsteekt,
 met een graau Papier werden gedekt, en
 dat door middel, van met een houten Lee-
 pel, die kookende Wynsteen daar geduurig
 op te gieten, nat werden gehouden, en het
 stuk werks dikwyls omgelegd, op dat die
 uytsteekenden hoek, ook (op zyn beurt) in
 de kookende Wynsteen kooft, alzo de
 kookende Wynsteen, of krankwaater daar
 die teegens de luchtscheit, aan het Zil-
 ver zulken zwarten moet maakt; die daar
 niet kan werden afgeschuert, ja zelfs; met
 eenmaal te gloeijen en te kookten, qualyk
 kan afgekreegen werden, is het stuk werks
 zo groot, dat het niet in een pan of kee-
 tel kan werden gelegd zo kan men zig be-
 helpen, het werk leggende in een houten
 tobbe, en daar kookende Wynsteen opge-
 gooten, dog in zulken geval is het leggen
 in krankwaater, het beste.

Zoo wel by het Zilver te kookten in Wyn-
 steen, als by het afbyten in krankwaater, moet
 werden voorzien, dat geen Yser, tin, of
 lood daar by kooft, want daar door koo-
 men heele roode plecken op het Zilver, die
 ook niet zyn af te schueren, maar door
 gloeijen en kookten, of afbyten moeten
 werden verdreeven, dog gebeurt het wel
 dat als een rood gekookt stuk Zilver, in
 oude

oude gebruykte Wynsteen, koudt werdt ingelegt, daar door wert weg genoomen, het welk een goed middel is, waar van ik myn dikwils heb moeten bedienen, andere kookten het roodt gewordene, in schoon waater met aluyn en vinden dat goedt, ook kan men op zulke roode plecken met (een veer) een weinigje Starkwaater stryken, laaten dat daar op droogen zo zyn die zwart dan in kookende Wynsteen, of krankwaater, dat zwart laaten afbyten is ook goet.

Het na kookten in aluynwaater is zeer goedt, tot Zilverwerk dat alvorens in Wynsteen wit gekookt is, om dat het aluyn nat alle zout en zuerigheid, zo van dat kookten in Wynsteen, in de eene of andere kleine holligheid mogt zyn agtergelaaten, na zig trekt, en het groen uitlaan beledt, voorts door de natuurlyke droog en widheid des aluyns, zoo droogt dat werk ook, witter, en schoonder op, daar in het teegendeel, alle achter gelaatene Wynsteen, het Zilver niet alleen groen doet uitlaan, maar door de tyd zo zwart doet werden, dat het niet af te schuuren is, daarom moet men, eenig groen aan een nieu stuk Zilverwerk ziende dat met een doek (die in azyn nat gemaakt is) dat voort afnemen en die plaats met schoon waater na spoelen, en zo het werk klein is kan dat heel in azyn gelegt en weer afgespoelt werden, maar de
azyn

azyn moet niet overlang op, of aan, het Zilver werden gelaaten, of dat zou in plaats van schoon zwart werden.

Hardt geslaagen Zilverwerk, als by voorbeeld Schootels, Teljooren, Leepels, Forschyetten, en alle diergelyks, kan en behoort, zonder gloeijen, schoon of wit gemaakt te worden, het zy door middel van Wynsteen, of Krankwaater, dog het moet ook eenige reifen werden geschuurt, zo als voor gezegt is.

Maar de natuur leerende dat grooté Keur, of Zilver, dat over 11 pn. is houdende, op deeze wys beeter schoon wil werden, als klyne Keur, dat is Zilver van 10 pn. en daar onder, zo heb ik egter veel maalen werk van klyne Keur zo heel schoon gemaakt, en om dat te witter te krygen, zo kan men dat bestryken met Starkwaater, (door middel van een veer of Borsel,) legt dat dan zo vogt op 't Vier, dat het droogt en swart werd, dan in Krankwaater, of kookende Wynsteen gelegt, het zal met 2 à 3 reysen herdoende schoon, en met fyne Puim-Steen afgeschuurt wit zyn.

Zilver hoe schoon of wit gekookt, in een Tinnen Kom of Schootel gelegt, daar niets als Schoonwaater in is, zal op allé plaatsen daar dat het Tin maar raakt, rood werden, en door lang daar in te leggen met rood overtrekken, ja zelfs zo fel, dat het schynt in 't Zilver te willen penetreeren, en moet

II

door

door gloejen en kookten daar weer werden afgedaan.

Op de Munten werd het wit kookten blanferen genoemd, en de veelheyt van Zout en Wynsteen werd daar na de swaarte der Mant-Plaatén genoomen, en het waater ook, zommige smyten die Plaatén gloejent in die geprepareerde Wynsteen, (welke in een vlak Kooper Bekken moet zyn,) andere laatén die eerst kout werden, dogh byde moeten die in dat Bekken, al kookende werden omgeroert, andersints blyvender veele swart, door dien die zo vast op malkander parsen, dat de Wynsteen onmogelyk kan penetreeren.

Het ordinare swart, of gebrande Wynsteen, het welk by het wit kookten van Zilver-Werk wert gebruykt, is roode Wynsteen, die in een houdskoolen Vier, zo is doorgloeyt, dat alle rook daar af is; voorts fyn gestamt, en in een houte nap, of glas met Wynsteen waater, (daar men in kookt,) zo dun gemaakt dat het een swarte Pap gelykt, met deze het werk bestreeken, en gegloeyt, als boven gezegt is. Hier werd ook wel een gloeyende houdskool onder gestamt, dat wint aan de Wynsteen en doet geen quaat, ook kan men die met krankwaater nat maaken.

Andere neemen Wynsteen zonder gloeyen, stampen die en daar onder omtrent half zo veel Salpeeter, dat te zaamen met
Azyn

Azyn aangemaakt en gebruykt als boven; dat byt ook wel af, maar dit bestryksel houde ik beeter tot een onderhande zynde stuk werks, om dat daar meede te gloeyen, en zo gloeyent af te lessen, alzo dat dan heel schoon kan werden geschuurt, maar by het wit kookten prefereer ik het swart.

Nog andere bestrykent met Starkwaater, (zo als by het hard geslaagen werk gemeld is,) en dan gegloeyt, dat maakt ook wit ook met fyn gestampde Borax.

Vorder laat ik een iegelyk verkiefen, dat hem van deze best bevalt.

*Recept voor particuliere, om haar daaglyks
gebruykt werdende Zilver schoon te
houden.*

Kennelyk zynde dat alle Zilver-werken, zoo door het gebruyk als stil staan vuyl werden. En zo wel als de Eygenaars als Knechts of Meyden, veelmaalen onkundig zyn, hoe het zelve weer schoon te maken; voor de zulke wil ik hier dan ook iets zeggen.

Alle Zilverwerk dan, dat iemant door schuuren zal schoon-maaken, moet zonder smeer of vettigheyd zyn. Dit moet met heet en vet zeepsop, (of zeepwater) aldereerst daar werden afgedaan, dat daar af zynde, zo moet onderscheyd werden gemaakt tuschen het werk, of dat nieuw, wit, ge-
H 2 bru-